

1920 ČAPEK CHOD: Antonín Vondřejc SOVA: Krvácející bratrství
1921 BENEŠOVÁ: Člověk MACHAR: On
1922 HOLEČEK: Naši MAJEROVÁ: Mučenky DYK: Poslední rok
1923 TĚSNOHLÍDEK: Kolonia Kutejsík TILSCHOVÁ: Vykoupení VRBA: Bažantnice a jiné obrázky z přírody FISCHER: Hlasy
1924 ČAPEK: Krakatit ČAPEK CHOD: Vilém Rozkoč MEDEK: Veliké dni
1925 KOPTA: Třetí rota LEGER: V plamenech a jiné historické povídky SEZIMA: Dravý živel SVOBODA: V malém království KŘÍČKA: Hoch s lukem
1926 BENEŠOVÁ: Úder KREJČÍ: Poslední STAŠEK: Vzpomínky TOMAN: Stoletý kalendář

KLUB MEZANIN

1927 ČAPEK CHOD: Řešany KOPTA: Hlídač číslo 47 OPOLSKÝ: Upír SOVA: Drsná láska
1928 JEŘÁBEK: Svět hoří MEDEK: Anabase ŠRÁMEK: Nové básně
1929 MARTÍNEK: Plameny VANČURA: Poslední soud HORA: Deset let
1930 ČAPEK: Povídky z druhé kapsy DURYCH: Bloudění SCHEINPFLUG: Motýl ve svítilně DYK: Devátá vlna

Dějiny české literatury v první polovině 20. století

1931 ČAPEK: Stín kapradiny VANČURA: Markéta Lazarová HORA: Tvůj hlas KARÁSEK ZE LVOVIC: Písně tulákovy o životě a smrti
1932 MAJEROVÁ: Přehrada HALAS: Tvář
1933 OLBRACHT: Nikola Šuhaj loupežník
1934 ČAPEK: Povětroň NEZVAL: Sbohem a šáteček
1935 HERBEN: Kniha vzpomínek NĚMEČEK: Na západ od Panonie
1936 HOSTOVSKÝ: Žhář ŠALDA: Dřevoryty staré i nové SEIFERT: Ruce Venušiny
1937 KŘELINA: Puklý chrám PUJMANOVÁ: Lidé na křižovatce

2021

1939 SEDLÁK: Věmec jeřabinový KOLMAN CASSIUS: Lyrická dramata ZAHRADNÍČEK: Pozdravení slunci MRŠTÍKOVÁ: Vzpomínky
1940 JAHN: Jarní píseň ZÁVADA: Hradní věž
1941 ČEP: Tvář pod pavučinou JOHN: Moudrý Engelbert
1942 DVOŘÁČEK: Pole kráčí do hor KOŽÍK: Prstýnek z vlasů FIALA: Země fjordů a ság HRUBÍN: Země sudička

50 PRACOVNÍCH LISTŮ

PRACOVNÍ LISTY JSOU SESTAVENY VÝHRADNĚ PRO ÚČELY VĚDECKÉHO VÝZKUMU (ODBORNÁ NAVÁZNOST NA GRANTOVÝ PROJEKT „METODOLOGICKÉ PŘÍSTUPY V TEORII INTERPRETACE“, SPOLUŘEŠITEL, PF UJEP; 2012), JEHOŽ INTEGRÁLNÍ SOUČÁSTÍ JE NOVÝ PŘÍSTUP K VÝUCE LITERATURY, KDE JSOU UKÁZKY VYUŽITY PRO VYUČOVACÍ ÚČELY („PŘI VYUČOVÁNÍ PRO ILUSTRAČNÍ ÚČEL“) S ŘÁDNĚ ODCITOVANÝMI ZDROJI PODLE POŽADAVKU AUTORSKÉHO ZÁKONA, ČÁST PRVNÍ, HLAVA I., DÍL 4., § 31, 1 – C VÝJIMKY A OMEZENÍ PRÁVA AUTORSKÉHO

© 2021, PhDr. Adam Krupička, Ph.D. (vědecká koncepce)

Veškerá vyobrazení užitá v pracovních listech nepodléhají autorským právům.
zdroj: <http://commons.wikimedia.org>

Obsah

Předválečná generace (zápis 01)

→ kontext ve světové literatuře byl probírán v 1. ročníku

S radikální proměnou na začátku 20. století se potýkalo i české prostředí (1). Anarchistická generace „buřičů“ (3), často i s dost solitérními zjevy (2), vnášela lyrizaci do prózy (4) i do dramatu (5). Rodící se literární kritika (6) sledovala bedlivě hlavní tendence vývoje v poezii: vitalismus (7), obrozenou katolickou inspiraci (8) a první projevy avantgardních proudů (9).

Světová válka a první republika (zápis 02)

→ ve světové literatuře odpovídá zápisům 11

První světová válka zasáhla do chodu kultury (10), tento zlom zahalil stínem úzkosti obraznost autorů (11). Mravní obrodu umožnil vznik nového státu a jeho nebývalý umělecký vzestup (12) – projevující se i ve vzestupu literární vědy (37). Z tragédie dlouhého válčení se zrodil legionářský mýtus (13) i světově proslulá satira (14).

Meziválečná poezie (zápis 03)

→ ve světové literatuře odpovídá zápisům 08 – 17

Hned zpočátku se objevuje „poezie srdce“ jako česká varianta civilismu (15). Ta tvoří úvod k proletářské poezii (16), kterou vystřídá poetismus (18). Oba směry se zrodily na půdě umělecké organizace Devěsil (17). Ve třicátých letech se spektrum poezie tříští. Část básníků se sdružuje u některých témat: samota a smrt (27), čas a ticho (29). Bouřlivě diskutovaný surrealismus (28) nachází protiváhu ve spirituální poezii (26).

Meziválečná próza (zápis 04)

→ ve světové literatuře odpovídá zápisům 08 – 17

Od dvacátých let se próza rozvíjela souběžně s moderním myšlením a jeho opojením (20), ale hned vzápětí se objevuje téma dystopické (19) líčící budoucnost pochmurnými barvami. Vedle populární satiry a humoru (21) stojí próza ovlivněná poetismem (22) – i její specifická odrůda obrazná (23) a baladická (30). Levicové uvažování intelektuálů se projevilo zpočátku ve společenském tématu (32), později v ostřejší sociální próze (34). Jen část autorů hledala inspiraci v tradičních hodnotách venkova (33). Nebývalý rozvoj zaznamenává psychologická tematika (35). Jaksi ve stínu této produkce rostou kánonické texty vrcholného modernismu (31).

Vývoj divadla 1918 – 1945 (zápis 05)

→ ve světové literatuře odpovídá zápisům 08 – 17

Tradiční divadelní scénu (24), co byla ovlivněná moderními tendencemi, doplňovalo avantgardní divadlo těžící z kreativity dadaismu a poetismu (25). Právě toto nekonvenční dramatické umění pohotově reagovalo v době mnichovské krize (36) i v době válečné (46) na potřeby diváků.

Doba ohrožení (zápis 06)

→ ve světové literatuře odpovídá zápisům 18

Odras rozpadu republiky v literatuře (38) předznamenal vzepětí poezie: zobrazovala ohrožení i naději (40), potřebu spirituálních jistot (41), často se stala náročnou a jinotajnou (42).

Literatura v době okupace (zápis 07)

→ ve světové literatuře odpovídá zápisům 19

Protektorátní kulturní skleník (39) znamenal často jeden z dalších složitých přerodů významných meziválečných osobností (50). Autoři se však uchýlovali k nezvyklým oblastem čtení, kde nabízeli čtenáři oporu: k psychologické próze (43), historické próze (44) nebo k próze inspirované národními tradicemi (45). Mladá válečná generace (47), již vévodila kometa talentu Jiřího Ortena (48), se sdružila ve Skupině 42 (49) mající vliv i na poválečnou poezii.

Témata pracovních listů

pořadové číslo	téma	domácí příprava
1.	Moderní podněty ze zahraničí na přelomu století	Z bulvárních zpráv napravo (v úloze č. 1) vyhledejte ty, které vás zaujmou, a získejte o událostech informace. Sestavte do zápisu životopis Josefa Pekaře (zvláštní pozornost věnujte jeho působení v Mladé Boleslavi). Připomeňte si a doplňte (úloha č. 3) pojetí českých dějin u Masaryka (loňský pracovní list č. 45).
2.	Osobitost nové generace	Dohleďte názvy citovaných básní ze sbírky Slezské písně (úloha č. 2). Pojmenujte karikované osobnosti anarchistické generace. Zapište životopis Petra Bezruče.
3.	Anarchistický proud	Připravte si stručný zápis k životu a dílu Gellnera. Informujte se o činnosti anarchistů v minulosti a dnes. Vymyslete anarchistické heslo a zapište jej do praporu na pracovním listě. Navštivte Gellnerův dům v Mladé Boleslavi.
4.	Lyrizace prózy	Vypište podstatné životopisné body Šrámkova a s jeho prozaickými pracemi. Vypátrejte osudy dcerky Karla Havlíčka Borovského. Která spisovatelka-žena působící na přelomu 19. a 20. století měla mužský pseudonym? Doplňte si obecné informace ke kulturnímu pozadí doby.
5.	Proměna dramatu na začátku 20. století	Zapište Šrámkovy dramatické práce a Dykovu hru (včetně jeho života) – připojte stručnou informaci do zápisu. Zjistěte si informace o dramatech zmíněných v časové linii v úloze č. 2.
6.	Zrod literární kritiky	Doplňte do zápisu životopisné minimum k F. X. Šaldovi. Kterí slavní čeští literární kritici působili v 19. století? Sežeňte definici pozitivismu.
7.	Vitalismus	Připomeňte si princip vitalismu ve světové literatuře. Zapište informaci o životě a uvedených dílech Karla Tomana.
8.	Nový rozměr duchovní inspirace	Dohleďte si časové zařazení autorů uvedených v úloze č. 1. Shlédněte filmovou adaptaci Krvavého románu a zapište informace k Váchalovi.
9.	První avantgardní proudy	Do zápisu doplňte životopisné minimum k S. K. Neumannovi a shrnutí jeho sbírek, rovněž se seznamte s dílem Krysař od Dyka. Zopakujte si rysy modernismu a avantgardy.
10.	Dopad světové války na kulturní atmosféru	Z učebnice a jiných zdrojů zjistěte, jak trávili dobu první světové války osobnosti uvedené ve cvičení č. 1.
11.	Expresionismus a domácí tvorba válečného období	Zapište životopisy Demla, Weinera, Klímy (pokud nebude stačit učebnice, poohlédněte se v jiných zdrojích). Opakování: expresionismus a jeho rysy.
12.	Kulturní klima první republiky	Pokuste se dle reálných podobizen odhadnout několik pátečníků z karikatury. Sežeňte procentuální statistiku národnostního složení Československé republiky. Zjistěte a do časové osy zaznamenejte další kulturní události (např. konference PEN klubu svolaná Karlem Čapkem).

13.	Legionářská literatura	Prostudujte pouť ruských legií – načrtněte jejich trasu a vyznačte Čeljabinsk (k čemu tam došlo v souvislosti s legiemi?). Jména uvedená v tabulce zaznamenejte do sešitu a dohledejte k nim příslušná literární díla.
14.	Světový přesah válečné satiry	Seznamte se s životem Jaroslava Haška. Udělejte si výpisky k románu <i>Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války</i> . Ve kterých časopisech Hašek působil jako redaktor? Připomeňte si vedlejší postavy románu o Švejkovi.
15.	Civilismus	Jakou přezdívku měl malíř H. Rousseau a proč? Zapište do sešitu stručný životopis Jiřího Wolkera. Udělejte si poznámky k jeho sbírce <i>Host do domu</i> . Zjistěte (i s použitím nástěnek na chodbách a učebnách gymnázia) identitu Wolkera kamaráda.
16.	Proletářská poezie	Seznamte se s baladou (č. 4) v pracovním listu. Udělejte si výpisky z Wolkera sbírky <i>Těžká hodina</i> .
17.	Umělecké organizace	Pokuste se odhalit totožnost členů Devětsilu z prvního cvičení. Zaznamenejte si stručný životopis Vítězslava Nezvala.
18.	Poetismus v poezii	Vyhledejte, jakým mottem uvedl svou sbírku <i>Na vlnách TSF</i> autor. Co to je TSF? Udělejte si výpisky ke sbírkám, které jsou uvedeny v tabulce na pracovním listě, připojte poznámky k životu Konstantina Biebla.
19.	Utopická a dystopická literatura	Vyberte si z názvů utopických děl v tabulce (kromě <i>Války s mloky</i> , <i>R.U.R.</i> a <i>Zločinu doktora Modrana</i>) a vyplňte dle vzoru a informací z internetu ostatní tři tabulky na druhé straně pracovního listu.
20.	Moderní tendence v próze	Zjistěte obsah dvou z nabízených Čapkových povídek (<i>Básník</i> , <i>Ukradený spis 139/VII</i> , odd. C, <i>Pád rodu Votických</i> , <i>Případ Selvinův</i> , <i>Zločin v chalupě</i> , <i>Oplatkův konec</i> , <i>Poslední soud</i> , <i>Závrať</i>).
21.	Humor a satira	Vypište si poznámky k životu a dílu Karla Poláčka. Rozdělte uvedené soubory Karla Čapka podle jejich obsahu do tří kategorií.
22.	Poetismus v próze	Udělejte si výpisky k <i>Rozmarnému létu</i> . Ve cvičení č. 5 se připomeňte jména, která znáte, a vyhledejte si stručnou informaci k neznámým autorům. Tyto poznámky pak využijete v hodině.
23.	Próza inspirovaná spiritualitou a obrazností	Připravte si výpisky o životě a díle Vladislava Vančury. Seznamte se s jazykovými prostředky uváděnými v pracovním listu.
24.	Tradiční divadelní scéna	Udělejte si výpisky ze života Františka Langera. Z učebnice (kapitola o meziválečném dramatu v Československu) vypište příklad státem dotovaného divadla, soukromého divadla, revoluční scény a loutkového divadla
25.	Avantgardní divadlo	Objasněte význam kurzivou uvedeného díla pro další vývoj českého dramatu. Dohledejte dva významné meziválečné režiséry Osvobozeného divadla. Na volné místo nalepte obrázek slavného loutkového hrdiny (viz č. 2).
26.	Spirituální poezie	Výpisky ze života Jana Zahradníčka a jeho básnických sbírek. Prohlédněte si sbírku <i>Jeřáby</i> a vypište jeden sonet, který vás nejvíce zaujal. Spojte totalitního vůdce s konkrétní zemí a tuto zemi vybarvěte (viz č. 1).
27.	Poezie samoty a smrti	Pořídte výpisky o básnických sbírkách <i>Závady</i> a <i>Halase</i> .
28.	Surrealismus	Který český výtvarník byl členem francouzské skupiny <i>Le Grand Jeu</i> ? Výpisky o životě Richarda Weinera a surrealistických sbírkách Nezvala. Doplňte názor autora citované stati (v úloze č. 4).
29.	Lyrika času a ticha	Připravte si do sešitu krátký zápis o životě Jaroslava Seiferta a Josefa Hory a výpisky z básnických sbírek obou básníků. Zjistěte, na jaké výročí reagovali básníci roku 1936. Uvedte příklady.

30.	Baladická próza	Seznamte se s muzikálovou adaptací Olbrachtova Šuhaje. Které divadlo ji zpracovalo? Kdo je autorem této úpravy? Jak se úprava jmenuje? Zjistěte obsahy tří povídek z Goletu v údolí.
31.	Vrcholné období modernismu	Vypište si stručně životopis Karla Čapka s rozбором jeho děl, která dosud nemáte poznamenána. Zjistěte, jaké dílo Gida mělo nejbližší k moderním tendencím v díle Karla Čapka.
32.	Společenské a historické téma v próze	Dohleďte, jakému tématu se věnovali: Foglar, J. M. Troska, Žák, Vachek a Javořícká. Vypište si jména dílů Poláčkova cyklu Okresní město. Zhlédněte Vláčilův film Markéta Lazarová.
33.	Ruralismus	Připomeňte si poválečné osudy spisovatelů zmíněných v tabulce.
34.	Sociální próza	Zapište život a dílo Majerové a Pujmanové. Připomeňte si rysy socialistického realismu.
35.	Psychologická próza	Doplňte autory a psychologické motivy u vybraných děl (úloha č. 1). Zaznamenejte život a dílo těchto autorů, kteří se vyskytují v zápisu.
36.	Drama v časech krize	Osvězte si slavné písně Osvobozeného divadla.
37.	Strukturalismus	Vypište si z internetu srozumitelnou definici strukturalismu.
38.	Odras rozpadu republiky v literatuře	Dohleďte k názvům básní a básnických sbírek z tabulky jejich autory.
39.	Protektorát a kulturní politika	Dohleďte šest osobností, které byly zavražděny během stanného práva a doplňte jejich jména na vyhlášku. Která historická osobnost českých dějin se stala symbolem kolaborace? Jakou přezdívku dal Heydrich Čechům? Jak situaci okupace obrazně zhodnotil Hácha?
40.	Poezie ohrožení a naděje	Zjistěte, jak byla propašována z věznice gestapa Fučíkova slavná reportáž.
41.	Poezie spirituálních jistot	Námět k zamyšlení: jaké jistoty má člověk?
42.	Náročná poezie	Zapište život Vladimíra Holana.
43.	Psychologické téma za války	Zápis k dílu Václava Řezáče. Jaké pocity zakoušejí lidé v okupované zemi? Uveďte i situace.
44.	Historické téma za války	Doplňte informace ke Kožíkovi a jeho dílu.
45.	Inspirace národními kořeny v době ohrožení	Zaznamenejte díla, která najdete v tabulce pracovního listu, do zápisu. Sežeňte některé humorné pojmenování z doby Protektorátu (viz učebnice Válková, Dějepis 9 pro základní školy - Nejnovější dějiny, 2019, s. 79).
46.	Dramatické umění v době války	Dohleďte autora předlohy k Manon Lescaut.
47.	Válečná generace	Dohleďte citáty (úloha č. 1), uveďte jména autorů a rok jejich narození. Jarní almanach básnický 1940 a vypište jména básníků (úkol č. 4).
48.	Jiří Orten a autoři zahynulí v koncentračních táborech	Zapište do zápisu život a dílo Jiřího Ortena. Nalezněte a zapište šest jmen autorů, jejichž životy skončily v koncentračním táboře (uveďte v jakém, najděte jej na mapě) – úloha č. 3. Připravte si šátek, nebo něco čím si můžete zakrýt oči.
49.	Skupina 42	Pracovní list vytisknout v režimu brožura (oboustranně na jediný list). Přidělené obrazy překreslete či vytiskněte v důstojném rozlišení.
50.	Proměna dokonalá a nedokonalá	Shrňte si poznatky z celého ročníku a vyplňte úlohu č. 2. Připravte se na úlohu č. 3 a sežeňte co nejvíc údajů ke dvěma autorům, kteří vás nejvíce oslovili v předchozí úloze. Vyhleďte na předním listě slavná jména mezi držiteli státních cen.